

20

interpres

Parmakkapı, İmam Sokak Ziya bey Han Kat 4
Tel. : 44 72 34 Beyoğlu

No. .... 8 Mayıs 1967

Yazan (Ruk)

Nonfigüratif resmin Ağababası "Ebru," sergisi ilgi çekiyor

YAPI ve Kredi Bankası'nın İstanbul'da düzenlediği «Ebrular ve tesbihler» sergisi 13 Mayıs tarihine kadar devam edecektir.

Eski Türk süsleme sanatlarından biri olan ebruculuğun yurdumuzdaki son ustalarından Mustafa Düzgünman'ın ebru ve tesbih koleksiyonundan yararlanarak düzenlenen sergideki örnekler ilgi çekmektedir.

«Ebru», bulut mânasına gelen Arapça «ebr» sözcüğünden türemiş ve «bululu», demek olan «ebri»den bozmadır.

Ebru denilen renk renk mermer damarlı, granit harelî, çeşitli desenli veya çiçekli kağıtlar eskiden cilt ve defterlerin iç kapaklarının süslemek hattatların levhalarında fon olarak kullanılmak üzere yapılırdı. En az dört yüzyıllık bir geçmişi olan ebruculuğun çok orijinal bir tekniği vardır:

Yüksekliği 6-7 santimetre olan dikdörtgen bir tekne içine, «kire» denilen nebatî madde, suda eritilerek koyuca bir sıvı halinde konur. Ayrıca, «destezeng» denilen bir mermer taşla ezilmiş çeşitli boylar su ve yağ ile karıştırılarak fırça ile bir tekneye serpiştirilir. Kireli su koyu olduğu için, boyalar üstünde yüzerler ve birtakım çeşitli harelî, damarlar, desenler, çiçekler biçimlenir yani suyun yüzünde bir nevi nonfigüratif tablo gelişir. İşte, bunun üzerine özel ebru kağıdı ya vaşca konulur ve kısa bir süre sonra yine yavaşça sıyrılmış alına rak kurumaya bırakılır.

Renkler ve biçimler her sanatçının kişiliğine, zevkine ve hevesine göre sonsuz bir değişiklik gösterirler. Görülüyor ki, bugünkü nonfigüratif resim akı-

mının ağababası bizim ebrulardır, diyebiliriz.

Çeşitli stillerde yapılan ebruların başlıca adları şunlardır: Battal, Hatip, Taraklı, Kumlu, Somaklı, Şal, Fon Çiçekli ebrular.

Çiçekli ebrular üstad Necmettin Okyay tarafından icat edilmiştir. «Necmettin ebrusu» da denilir.

Tesbih, en az 33 ve en çok 99 taneli olur. Fakat tekke zikirlerin de 500, hattâ 1000 taneli tesbihler de kullanılırdı. Tesbih, Zim rüt, Yakut, Firuze, Yesim, Ak'k gibi kıymetli taşlardan, inciden, kehrüba ve mercandan, amberden, Kabe toprağından, abanozdan ve pelesenk, dedan, fildişin-

den ve som denilen balık dişinden yapılagelmıştır.

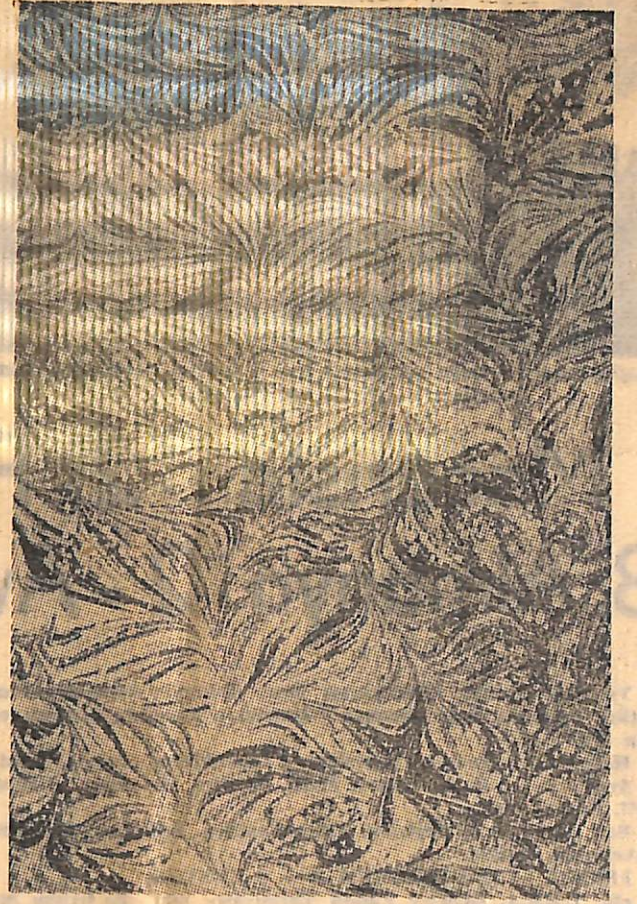
Tesbihcinin hüner ve işçiliğine, kullanılan maddenin kıymetine göre tek başına bir servet olan tesbihler yapılmıştır.

99 taneli ibadet tesbihinde her 33 tane arasında iki adet «du-rak» denilen uzunca bir parça vardır. Tesbihin iki ucunun bağlantı noktasında da daha büyük, uzunca bir parça bulunur ki «imame» adı taşır. İmamenin iki ucundakiörgülü ve püsküllü kısma «kamçı» denilir. Tesbihin dizildiği ipliğin adı da «tahril» dir.

Tesbihlere dair

Tesbihin taneleri, «Tesbihçi» denilen sanatkarlar tarafından duraklarla imameler de tesbihciye yamak esnafdan sayılan «imameciler» ve kamçılar da «kamçıcılar» tarafından yapılırdı. Tesbihde aranılan ustalık kıymeti, taneerin her birinin kıl kadar farksız, aynı büyüklükte olmasıydı.

Memleketimizde tesbihçilik sanatının gelişmesi XVI. yüzyılda başlar. Bilhassa İstanbul bütün

Yapı ve Kredi Bankası'nın sergisinde yer alan Ebrulardan biri.

İslâm dünyasına en güzel tesbihleri göndermiştir. Eski şehir Türk tesbihlerini yapmış sanatkarların isimleri maalesef bilinmiyor. XVIII. yüzyıl sonundan sonra bilinen namı tesbihçiler şunlardır: Mevlevihânekapulu Mahmud Usta, Topkapulu Sâdik Usta, Topuz İsmail Usta, Tosun Usta, Balatlı Nuri Usta, Beylerbeyli Ali Usta Horozun Salih Usta, Beşiktaşlı Sağır Rifat Usta, Eyyuplu Deli Tâhir Usta, Erzurumlu Mehmed Usta, Halil Usta.

Erzurumlu Mehmed Usta siyah kehrübadan tesbihler yapar, durak ve imamelerini de kendisi yapar, taneleri altın kakmalarla süsler, yine altın kakma olarak duraklardan birinin üstüne «Süh hânallah», diğerinin üstüne «El-hamdülillah», imamenin üstüne de «Allahüekber» yazardı, yılda 99 taneli ancak bir tesbih yapar ve 100 altına satardı. Bu sanatkarın ifadesine göre ustası, adı bilinmiyor - sert bir taş olan yeşimden böyle bir tesbihi 10 yılda tamamlamıştı.

Mustafa Düzgünman'ın koleksiyonundan yararlanarak düzenlenen tesbih sergisinden bir köşe.

